

УДК 316.6:316.367-058.853

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2021.10.9>

ПСИХОЛОГІЧНЕ ВИВЧЕННЯ СТАВЛЕННЯ ДО ТІЛЕСНОСТІ ЖІНОК ДО ТА ПІСЛЯ КРИЗИ СЕРЕДЬНОГО ВІКУ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЇХ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЕРОТИЧНОГО КОДУ

Таміла Зозуль

*ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»,
Магнітогорський провулок, 3, м. Київ, Україна, 02000
e-mail: tamilazozul@gmail.com*

Стаття присвячена психологічному вивченню специфіки ставлення до тіла жінок до та після кризи середнього віку як чинника формування їх індивідуального еротичного коду.

Стаття містить теоретичний аналіз специфіки ставлення до тілесності особистості, провідних тенденцій наукового аналізу стосовно формування індивідуального еротичного коду у жінок. Аналізоване співвідношення близьких за змістом наукових термінів еротичного коду, тілесного канону, сексуальних сценаріїв є визначено сутнісні відмінності індивідуального еротичного коду від цих понять.

Стаття містить аналіз результатів емпіричного дослідження специфіки ставлення до тіла жінок до та після кризи середнього віку у контексті формування індивідуального еротичного коду. Дослідження проведене на вибірці, до якої увійшли 224 жінки віком від 20 до 57 років. З метою порівняльного аналізу ставлення до тілесності жінок до та після кризи середнього віку вибірка поділена нами на дві підгрупи – 133 молодші досліджувані (від 20 до 35 років) та 91 жінка старшого віку (від 36 до 57 років). Як діагностичний інструментарій нами обрано методики Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire (MBSRQ; T. Cash) і The Body Image Quality of Life Inventory (BIQLI, T. Cash).

Результати проведеного дослідження засвідчили, що жінки досліджуваної вибірки мають виражену задоволеність параметрами свого тіла, позитивно оцінюють власну зовнішність, іноді можуть проявляти стурбованість питаннями власної ваги. Позитивне сприйняття свого тіла виступає засобом успішності у різних сферах активності для жінок і гармонізації життя на цій основі. Третина представниць вибірки мають надмірно позитивну оцінку власної тілесності та перебільшують її роль у життєвій успішності.

За результатами аналізу емпіричних даних нами виявлена тенденція – старші жінки більш позитивно оцінюють власну зовнішність і задоволені параметрами власного тіла. Натомість серед молодших жінок, які не пережили кризи 35 років, переважає орієнтація на власну зовнішність, надання своїй тілесності вагомого значення та властиве прагнення її покращити.

Переживання жінками кризи 35 років є чинником модифікації ставлення до сфери тілесності – з одного боку, жінки стають менше зацікавленими у постійній підтримці власної зовнішності, а з іншого – починають надавати власній тілесності більш позитивної оцінки, а власному тілу – ролі чинника успішного життя.

Ключові слова: індивідуальний еротичний код, сексуальність жінки, сексуальні сценарії, тілесність як чинник якості життя жінки, тілесні чинники сексуальної поведінки жінки.

Постановка проблеми. Сьогодні проблематика провідних тенденцій у побудові статевих стосунків залишається надмірно актуальною. Важливість вивчення цього питання пояснюється необхідністю дослідження чинників формування цілісних патернів статевої поведінки особистості, оптимізації системи стосунків у дошлюбний і шлюбний періоди життя молоді тощо. Особливої ваги проблема вивчення тілесних аспектів статевої поведінки особистості набуває у контексті сутнісних змін у сферах сучасної міжстатевої

взаємодії, усвідомлення людиною себе як представника соціальної, статевої та гендерної ролі, тож вивчення тілесних аспектів становлення та прояву людської сексуальності, побудови стосунків із партнером має виражену наукову актуальність.

Ми виходимо із постулату про те, що сутність сексуальної поведінки має мультифакторну природу і виражається у специфічному утворенні, визначеному нами як індивідуальний еротичний код особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ми визначаємо індивідуальний еротичний код як єдину систему запису моделі еротичної поведінки індивіда у вигляді послідовності прояву власних реакцій і реакцій «ідеального партнера», запрограмовану на реалізацію певного сексуального завдання (К. Седих, Т. Зозуль [1]). Ця система правил послідовності поведінкових реакцій надає людині можливість кодування своєї сексуальної поведінки за допомогою обміну специфічними сигналами з особами протилежної статі та збігу чи не збігу їх із внутрішнім реагуванням образу «ідеального партнера».

Узагальнюючи, можемо стверджувати, що патерни сексуальної поведінки формуються в особистості на перетині взаємодії впливів культурного середовища та становлення фізіологічних і тілесних механізмів функціонування людини, що поєднуються в індивідуальному досвіді людини.

Питання індивідуального еротичного коду та його зв'язку зі сприйняттям тілесності особистості тривалий час виступає предметом наукового аналізу. Зокрема, в актуальних дослідженнях можемо віднайти інші терміни та формулювання, що мають семантичний зв'язок із цим поняттям. Зокрема, у О. Кирилюка [2] вживається поняття еротичного коду особистості, який виступає різновидом світоглядного коду, що є варіантом вияву перетворених у системах культури соціалізованих базисних життєвих функцій підтримки життя. У дослідженні І. Кучми [3] вживається поняття тілесного канону, визначене нею як соціально-історичний показник, модель, зліпок, обмежений часом і простором існування у певному культурному ареалі, що накладається на сукупність рухливих чуттєво-перцептивних тілесних технік, властивих людині. Поняття тілесного канону ми розцінюємо як достатньо близьке до ІЕК з огляду на сутнісні характеристики (символізм, культурологічну зумовленість, тощо), проте дещо відмінне, адже ІЕК і тілесний канон відтворюють різні аспекти тілесності, де ІЕК відображає більш вузький аспект власне екстраполяції сексуальних інтенцій, а тілесний канон – більш широкі аспекти функціонування тілесності.

Щодо ІЕК проблематика тілесного канону важлива, оскільки:

1) саме формування тілесного канону містить культурологічний аспект, відображення культурних нормативів і канонів у баченні особистістю власного «Я» та реалізації сексуальних прагнень;

2) тілесний канон і бачення специфіки тілесності дозволяє розкрити певні аспекти вияву тілесності у контексті реалізації ІЕК. Це важливо, оскільки тілесність і ставлення до неї виступає вагомим аспектом формування ІЕК особистості.

У дослідженні І. Жук [4] фактично звернена увага на ІЕК. Дослідниця визначає його як еротичний код – набір символів, характерних для представників певної культури, на основі яких формуються інші компоненти моделей статевої поведінки. Загалом сфера її дослідницьких інтересів дуже близька до нашої. Відмінність полягає у деяких формулюваннях і, головне, ракурсі наукового аналізу. Якщо І. Жук розглядає еротичний код у контексті культурологічного дискурсу, то наша увага акцентована на психологічних аспектах функціонування ІЕК.

Схожа наукова позиція зафіксована й у дослідженнях О. Сілютіної [5], де розглядається проблематика тілесного інтелекту людини дорослого віку, його регуляторних механізмів. У цьому контексті авторка виділяє ставлення до своєї сексуальності як вагомий показник тілесного інтелекту. Можемо передбачити, що наявний і зворотній зв'язок між

цими поняттями – з огляду на те, які показники тілесного інтелекту характерні людині, вона й обирає та реалізує свій ІЕК. Так, позитивна оцінка власної тілесності є основою для вибору активних ІЕК, спрямування на прояви своєї сексуальності та стимулювання відповідної поведінки від партнера. Натомість усталене негативне ставлення до своєї тілесності чи знижений тілесний інтелект ми трактуємо як показник, що провокує вибір пасивних ІЕК, реалізацію тенденції утримання від сексуальної взаємодії, недооцінку своїх можливостей і прагнень у контексті побудови сексуальних стосунків.

Достатньо близьким поняттям у контексті вивчення ІЕК є сексуальні сценарії, які тривалий час виступають предметом наукового аналізу. Тема сексуальних сценаріїв і різних її аспектів представлена у працях таких дослідників, як М. Вієдерман [6], де це явище розглядається щодо специфіки гендерної ролі особистості, та С. Гаст [7], де представлено вивчення специфіки сексуальних сценаріїв за параметром традиційності суспільних норм. Узагальнюючи думки науковців, можемо зауважити, що сексуальний сценарій може бути визначений як схема організації сексуальної активності, яка включає сукупність когнітивних, поведінкових, емоційних і спонукальних елементів.

Водночас саме сприйняття своєї тілесності, власного тіла, зовнішності загалом та окремих її аспектів, ваги, свого іміджу закладають основу для формування патернів індивідуальної еротичної поведінки людини. Тож ми зосередили наукову увагу саме на вивченні тілесних аспектів формування індивідуального еротичного коду особистості та його прояву. Ставлення до свого тіла, оцінка власного тіла та його фізіологічних механізмів дає можливість виявити вагомі детермінанти функціонування людської сексуальності. Таке ставлення до тіла має відмінності у жінок і чоловіків, що зумовлено їх статевими та гендерними особливостями самоусвідомлення, побудови патернів сексуальної поведінки, які ґрунтуються і на фізіологічних механізмах функціонування.

Мета статті – проаналізувати особливості ставлення до тіла жінок до та після кризи середнього віку як чинника становлення їх індивідуального еротичного коду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нами здійснено пошукове емпіричне дослідження специфіки ставлення до власної тілесності жінок. До вибірки увійшли 224 жінки віком від 20 до 57 років. Ми передбачили, що переживання жінками кризи середнього віку змінює їхнє ставлення до власної тілесності та, як наслідок, може змінювати їхню індивідуальну еротичну поведінку. Таке передбачення сформульоване нами на основі положень про те, що переживання кризи 35 років суттєво змінює самоусвідомлення людини, вносить корективи в бачення власних тілесних, психологічних і соціальних характеристик. Особливо це важливо у контексті становлення індивідуальної еротичної поведінки жінки, адже саме на цей віковий період припадає оцінка якості життя, успішності у сфері сімейних стосунків, сексуального життя, народження дітей і переоцінка пройденого життєвого шляху. З метою порівняльного аналізу ставлення до тілесності жінок до та після кризи середнього віку вибірка поділена нами на дві підгрупи – 133 молодші досліджувані до переживання кризи середнього віку (від 20 до 35 років) і 91 жінка старшого віку, котрі пережили кризу середнього віку або перебувають у її активному стані (від 36 до 57 років). Таке порівняння дасть нам можливість виявити не лише загальні тенденції ставлення до свого тіла у жінок, але і виявити відмінності у такому ставленні до та після переживання кризи 35 років.

Діагностичним інструментарієм нами обрано методики Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire (MBSRQ; T. Cash) і The Body Image Quality of Life Inventory (BIQLI, T. Cash). Вибір саме цих методик зумовлений, по-перше, їх спрямованістю. Вони дають можливість виявити різні аспекти ставлення до своєї тілесності жінок досліджуваної вибірки, визначити рівень впливу їх ставлення до свого тіла на рівень якості життя. Це

відповідає меті та завданням публікації. По-друге, застосування цих методик є доцільним з огляду на можливість охопити велику кількість досліджуваних за короткий проміжок часу й отримати науково обґрунтовану інформацію, адже ці опитувальники тривалий час використовуються в науковому обігу та мають дані щодо їх стандартизації та надійності як на англійській, так і на російській мові.

Для здійснення кількісного та статистичного аналізу отриманих даних нами використано критерій t-Стюдента (для визначення статистичної значущості відмінностей у вираженості досліджуваних ознак у групах жінок різного віку), дані описової статистики (середнє значення та стандартне відхилення, відсоткові показники) для опису загальних тенденцій вираженості досліджуваних ознак у вибірці та за групами. Комп'ютерна статистична обробка даних здійснювалася за допомогою пакета статистичних програм SPSS 21.0 for Windows.

За результатами проведеного емпіричного дослідження нами виявлено, що представницям вибірки характерне достатньо позитивне ставлення до свого тіла та тілесності. Зокрема, у таблиці 1 представлено середні значення вираженості показників ставлення до свого тіла жінок досліджуваної вибірки.

Таблиця 1

Показники ставлення до свого тіла жінок досліджуваної вибірки

оцінка зовнішності	орієнтація на зовнішність	задоволеність параметрами тіла	стурбованість зайвою вагою	самооцінка ваги	вплив сприйняття тіла на якість життя
3,15±0,06	3,5±0,08	3,73±0,09	2,53±0,17	2,94±0,13	1,36±0,16

Як свідчать дані таблиці 1, жінки досліджуваної вибірки переважно позитивно ставляться до власної зовнішності та свого тіла, оскільки майже всі показники входять до нормативних значень, типово прийнятих за цими методиками. Так, для досліджуваних характерна позитивна оцінка своєї зовнішності загалом та окремими параметрами власної тілесності, орієнтація на підкреслення позитивних параметрів свого зовнішнього вигляду, оскільки нормативне значення за даною методикою становить 3,37±0,78. Вони надають великої ваги своєму зовнішньому вигляду, реалізують спрямованість на зовнішність, приділяючи багато часу різноманітним процедурам догляду за собою, оскільки нормативні показники за шкалою орієнтації на зовнішність становлять 3,27±0,89. Досліджувані характеризуються вираженою позитивною оцінкою власної зовнішності (обличчям, фігурою, рисами, тощо), адже представлений у таблиці 1 показник за цією шкалою потрапляє у нормативне значення 2,44±1,12. Жінки вибірки переважно задоволені своєю вагою, хоча іноді можуть бути і стурбованими та вдаються до певних засобів оптимізації власної ваги (нормативні значення за параметром стурбованості вагою становить 2,03±2,08, а оцінкою ваги – 3,1±1,1).

Також подане у таблиці 1 значення впливу ставлення до свого тіла на якість життя жінок засвідчує задоволеність власним тілом, нормальне і позитивне ставлення до нього, що виступає основою для нормального життєвого функціонування, спроможності вирішувати життєві проблеми та труднощі, адже нормативне значення за методикою становить 1±1,09, а отримане середнє значення якраз входить у цей проміжок. Оцінка власного тіла у жінок вибірки засвідчує наявність у них внутрішнього комфорту, спроможності відчувати своє тіло та психологічні характеристики як узгоджену та систематизовану єдність.

У таблиці 2 представлено порівняння середніх показників за вираженістю показників ставлення до свого тіла у досліджуваних різного віку (до та після кризи 35 р.).

Таблиця 2

Показники ставлення до свого тіла жінок різного віку (до та після кризи 35 р.)

групи досліджуваних	оцінка зовнішності	орієнтація на зовнішність	задоволеність параметрами тіла	стурбованість зайвою вагою	самооцінка ваги	вплив сприйняття тіла на якість життя
молодші (до 35 р.)	3.07±0.25	3.58±0.44	3.61±0.49	2.53±1.01	2.87±0.69	1.24±0.97
старші (після 35 р.)	3.27±0.45	3.39±0.49	3.93±0.43	2.54±0.86	3.04±0.78	1.55±0.8
<i>t</i>	3.51, $p \leq 0,01$	2.57, $p \leq 0,05$	4.65, $p \leq 0,01$	0.075	1.56	2.29, $p \leq 0,05$

Як видно з таблиці 2, молодші та старші жінки суттєво відрізняються за більшістю параметрів ставлення до свого тіла, що є наслідком переживання кризи 35 років. Зокрема, старші жінки більш позитивно оцінюють власну зовнішність ($t=3.51, p \leq 0,01$) і задоволені параметрами власного тіла ($t=4.65, p \leq 0,01$). Вони також зазначають, що їхнє тіло дозволяє їм бути достатньо успішними у житті, а позитивна оцінка власної тілесності дозволяє їм бути більш успішними у житті, реалізувати свій потенціал.

Натомість серед молодших жінок, котрі не пережили кризи 35 років, переважає орієнтація на власну зовнішність ($t=2.57, p \leq 0,05$), надання своїй тілесності вагомого значення та властиве прагнення її покращити. Молодші жінки більше часу приділяють догляду за своїм тілом, намагаються суттєво покращити власну тілесність, щоб собі сподобатися.

Отримані дані є вагомими, оскільки старші жінки, надаючи своїй тілесності менше значення, проявляють більш виражену задоволеність своєю тілесністю. Ми інтерпретуємо це таким чином, що, переживши кризу 35 років, ці жінки усвідомили плинність фізичної привабливості, зрозуміли для себе вагомість не стільки відповідності тілесності певним нормативам та ідеалам краси, скільки необхідність розвивати і проявляти власну самобутність, самодостатність. Після проходження кризи 35 років жінки усвідомили важливість й інших життєвих сфер (а не лише тілесності у її класичному прояву) у життєвій успішності. Вагомим є не те, що вони стали меншою мірою спрямованими на власну тілесність (що можна було би пояснити першими проявами фізіологічних змін в організмі), а те, що вони за цієї тенденції почали надавати власній тілесності більш позитивної оцінки. Тобто жінки за підсумком переживання кризи 35 років набули ознак самосприйняття, розкриття своєї самобутності, а не необхідності постійно покращувати свої психологічні характеристики.

Отже, переживання жінками кризи 35 років є чинником модифікації ставлення до сфери тілесності – з одного боку, жінки стають менше зацікавленими у постійній підтримці власної зовнішності, а з іншого – починають надавати власній тілесності більш позитивної оцінки, а власному тілу – ролі чинника успішного життя.

Виявлені тенденції є достатньо цікавими, однак і дискусійними щодо наявних у науковому доробку досліджень. Зокрема, виявлена тенденція до загальної позитивної оцінки власної тілесності у жінок відповідає зафіксованій Л. Баранською, Л. Ткаченко, О. Татауровою [8] тенденції до зміни ставлення до власної тілесності на різних етапах онтогенезу у жінок. Більше того, отримані цими дослідниками дані щодо методики The Body Image Quality of Life Inventory у російськомовній вибірці відповідають виявленим нами закономірностям ставлення до своєї тілесності у жінок.

Виявлені тенденції акцентування уваги на власній тілесності та її позитивної оцінки відповідає сучасним тенденціям формування гендерних і статевих ролей у сучасних медіакультурних дискурсах, що представлені у дослідженнях Т. Коваль [9], О. Косяк [10] та О. Кравченко [11]. Зокрема, виявлені дані доводять зафіксовану у Т. Коваль [9] тенден-

цію до якісної оцінки тілесності відповідно до панівних у суспільстві стереотипів. Також виявлена тенденція до поступової зміни ставлення до своєї тілесності протягом життя і надання ваги сприйняттю свого тіла і побудови життєвої стратегії на цій основі відповідає виявленій О. Косяк [10] та О. Кравченко [11] думці про переважання сексуальності та тілесності серед чинників успішності людини у сучасному інформаційному просторі. Вагома роль тілесності у житті сучасної жінки, визначена у цьому дослідженні, відповідає і науковим поглядам Я. Потапенко, В. Ластовського [12]; Z. Ghassemi, S. Vahedi, S.M. Tabatabaei [13].

Виявлені нами результати доводять думку S.H. Sands [14] стосовно того, що сучасне суспільство представляє особистості такий дискурс, де все життя реалізується через наратив тілесності та тіла. Нами доведена тенденція авторки, згідно з якою старші жінки більш усвідомлено ставляться до питань тілесності та більш позитивно оцінюють своє тіло, не будучи надмірно зацікавленими у демонстрації проявів сексуальності згідно з панівними у суспільстві дискурсами. Особливо актуальними такі тенденції стають в умовах світової кризи, спричиненої коронавірусом, що суттєво змінює дискурси сприйняття своєї тілесності жінками (K. Czepczor-Bernat, V. Swami, A. Modrzejewska, J. Modrzejewska [15]).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виявлено, що досліджуванам характерна позитивна оцінка своєї зовнішності загалом та окремих параметрів власної тілесності, орієнтація на підкреслення позитивних параметрів свого зовнішнього вигляду. Вони надають великої ваги своєму зовнішньому вигляду, реалізують спрямованість на зовнішність, приділяючи багато часу різноманітним процедурам догляду за собою. Переважно жінки позитивно оцінюють свою вагу та не мають тривожності з цього приводу.

Задоволеність власним тілом, нормальне і позитивне ставлення до нього виступає у жінок вибірки основою для нормального життєвого функціонування, спроможності вирішувати життєві проблеми та труднощі, дає їм можливість бути успішними у житті. Це реалізується відповідно до актуальних соціальних і культурних дискурсів.

Тілесність може набувати для жінок надмірно вагомого значення згідно із панівними соціокультурними дискурсами. За певних умов жінки, хоч і позитивно оцінюють власну тілесність, розцінюють себе як привабливих і сексуальних, спроможних до успішних стосунків, проте вони надмірно центруються на питаннях тілесності, надаючи власному тілу превалюючої ролі у контексті життєвого успіху та самореалізації. Для них тіло стає мірилом життєвого успіху.

Молодші та старші жінки суттєво відрізняються за більшістю параметрів ставлення до свого тіла, що є наслідком переживання кризи 35 років. Зокрема, виявлено, що старші жінки більш позитивно оцінюють власну зовнішність і задоволені параметрами власного тіла. Вони також зазначають, що позитивна оцінка власної тілесності дозволяє їм бути більш успішними у житті, реалізувати свій потенціал. Натомість серед молодших жінок, які не пережили кризи 35 років, переважає орієнтація на власну зовнішність, надання своїй тілесності вагомого значення та властиве прагнення її покращити. Молодші жінки більше часу приділяють догляду за своїм тілом, намагаються суттєво покращити власну тілесність, щоб собі сподобатися.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у вивченні комплексної системи функціонування індивідуального еротичного коду жінок і чоловіків, виявленні закономірностей їх формування.

Список використаної літератури

1. Седих К.В., Зозуль Т.В. Типи індивідуального еротичного коду у жінок. *Психологічне консультування і психотерапія*. 2018. Вип. 9. С. 78–85.

2. Кирилюк О.С. Универсалии культуры и структура дискурса. Одесса : Миф, 1996. 147 с.
3. Кучма І.Л. Канон тіла в західноєвропейській культурі. *Магістеріум. Культурологія*. 2000. Вип. 5. С. 41–49.
4. Жук І.Л. Трансформація культури статевих стосунків в Україні: досвід міжкультурного порівняльного аналізу : дис. ... канд. соціол. Наук : 22.00.04. Київ, 2012. 196 с.
5. Сілютіна О.М. Дослідження чинників формування тілесного інтелекту особистості. *Психологія і особистість*. 2021. № 1 (19). С. 170–183.
6. Wiederman M. The gendered nature of sexual scripts. *Family Journal*. 2005. № 13 (4). P. 496–502.
7. Hust S. Scripting Sexual Consent: Internalized Traditional Sexual Scripts and Sexual Consent Expectancies Among College Students. *Family Relations*. 2017. № 66. P. 197–210.
8. Баранская Л.Т., Ткаченко А.Е., Татаурова С.С. Адаптация методики исследования образа тела в клинической психологии. *Образование и наука*. 2008. № 3 (51). С. 63–69.
9. Коваль Т.Л. Жіночий образ у телерекламі: гендерний аспект. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2014. № 3 (19). С. 73–77.
10. Косюк О.М. *Гра – інформація – комунікація: генетичний розтин розважальної продукції електронних мас-медіа*. Луцьк, 2009. 236 с.
11. Кравченко О.І. Культурний код міста: проблема ідентифікації. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2019. № 2 (30). С. 143–148.
12. Потапенко Я., Ластовський В. Дослідження тілесних аспектів соціокультурного буття через призму вивчення сексуальних практик і уявлень в історичній науці ХХ – початку ХХІ ст. *Наукові записки з української історії*. 2012. Вип. 32. С. 352–359.
13. Ghassemi, Z., Vahedi, S., Tabatabaei, S.M., et al. Developing and Studying the Effectiveness of Bioenergy Economy Program in Body Self-concept and Weight Loss of Women with Obesity. *International Journal of Body, Mind and Culture*. 2020. № 7 (3). P. 126–139. <https://doi.org/10.22122/ijbmc.v7i3.227>
14. Sands S.H. Body Experience in the Analysis of the Older Woman. *Psychoanalytic Inquiry*. 2020. 40: 3. P. 173–188. <https://doi.org/10.1080/07351690.2020.1727208>
15. Czepczor-Bernat K, Swami V, Modrzejewska A, Modrzejewska J. COVID-19-Related Stress and Anxiety, Body Mass Index, Eating Disorder Symptomatology, and Body Image in Women from Poland: A Cluster Analysis Approach. *Nutrients*. 2021. № 13 (4). P. 1384. <https://doi.org/10.3390/nu13041384>

PSYCHOLOGICAL STUDY OF ATTITUDES TOWARDS THE BODY OF WOMEN BEFORE AND AFTER THE MIDDLE AGE CRISIS IN THE CONTEXT OF THEIR INDIVIDUAL EROTIC CODE FORMATION

Tamila Zozul

*Higher Educational Institution “Academician Yuriy Bugay International Scientific
and Technical University”,*

3, Magnitogorsky Lane, Kyiv, Ukraine, 02000

e-mail: tamilazozul@gmail.com

The article is devoted to the psychological study of the women before and after the crisis of middle age attitude to the body specifics as their individual erotic code formation factor.

The article contains a theoretical analysis of the individual's attitude to the corporeality specifics, the leading trends of women individual erotic code formation scientific analysis. The correlation of the scientific terms of the erotic code, bodily canon, sexual scenarios, which are similar in content, is analyzed and the essential differences of the individual erotic code from these concepts are determined.

The article contains an analysis of the empirical study results of the women before and after the crisis of middle age attitude to the body specifics as their individual erotic code formation factor. The study was conducted on a sample of 224 women aged 20 to 57 years. For the purpose of comparative analysis of the women before and after the crisis of middle age attitude to the body specifics, the sample was divided into two subgroups – 133 younger subjects (from 20 to 35 years) and 91 older women (from 36 to 57 years). As diagnostic tools we have chosen the methods of Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire (MBSRQ; T. Cash,) and The Body Image Quality of Life Inventory (BIQLI, T. Cash).

The results of the investigation showed that women in the study sample have a pronounced satisfaction with the parameters of their body, positively assess their own appearance, and sometimes may be concerned about their weight. Positive of perception is a means of success in various fields of activity for women and the harmonization of their life on this basis. It is described that one third of the sample members have an overly positive assessment of their physicality and exaggerate its role in life success.

According to the results of the empirical data analysis, we found a trend – older women are more positive about their own appearance and satisfied with the parameters of their own body. On the other hand, among younger women who have not survived the crisis of 35 years, the focus is on their own appearance, giving importance to their body and the inherent desire to improve it.

The main idea of the article is that women experience the 35 years crisis is a factor in modifying the attitude to the body – on the one hand, women become less interested in maintaining their own appearance, and on the other – begin to give their bodies a more positive assessment, and to one's own body – the role of a factor in a successful life.

Key words: individual erotic code, sexuality of a woman, sexual scenarios, corporeality as a factor of a woman's quality of life, bodily factors of a woman's sexual behavior.